

Kamiński, Ryszard

Działalność naukowa i dydaktyczna ks. prof. dra hab. Bronisława Mierzwińskiego

Warszawskie Studia Pastoralne 3, 27-35

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Ryszard Kamiński*

Działalność naukowa i dydaktyczna
ks. prof. dra hab. Bronisława Mierzwińskiego

Ks. prof. dr hab. Bronisław Mierzwiński od 1957 r. jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym ATK i potem UKSW w Warszawie; najpierw jako adiunkt (1975–1989), potem docent ATK (1989–1994) i od roku 1994 profesor nadzwyczajny UKSW w Warszawie. Kieruje Katedrą Teologii Pastoralnej Szczegółowej oraz Sekcją Teologii Pastoralnej na Wydziale Teologicznym UKSW w Warszawie. W latach 1994–1999 był zastępcą dyrektora Instytutu Studiów nad Rodziną ATK w Warszawie. Ponadto ks. prof. dr hab. Bronisław Mierzwiński w latach 1973–1998 prowadził wykłady z teologii pastoralnej w Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu. W latach 1997–1998 był kierownikiem Katedry Teologii Pastoralnej oraz kierownikiem Instytutu Teologii Praktycznej, a w latach 1974–1997 był dyrektorem Studium Rodziny Wydziału Teologicznego w Poznaniu.

Na wymienionych powyżej stanowiskach ks. prof. dr hab. Bronisław Mierzwiński rozwinął wielokierunkową działalność naukową. Dlatego nazwisko ks. prof. dr. hab. Bronisława Mierzwińskiego posiada wysoką pozycję w obrazie polskiej teologii. Jest teologiem-pastoralistą powszechnie znanym w środowiskach teologicznych w Polsce i w wielu ośrodkach zagranicznych. O wysokim standardzie naukowym i teologicznym ks. prof. dr. hab. B. Mierzwińskiego

* Ks. prof. dr hab. Ryszard Kamiński – kierownik Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej i kurator Katedry Duszpasterstwa Rodzin w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL.

świadczy jego twórczość naukowo-badawcza i działalność dydaktyczno-organizacyjna.

Działalność naukowo-badawcza

Studia nad całokształtem dorobku naukowego ks. prof. B. Mierzwińskiego są podstawą wysokiej oceny jego teologicznej twórczości. Jego rozwój naukowy przebiega zgodnie z wymogami formułowanymi wobec samodzielnych pracowników nauki. Prezentuje On wysoki stopień erudycji, zdolności do samodzielnej i obiektywnej interpretacji problemów oraz szeroką znajomość literatury przedmiotu.

Książd Profesor posiada bogaty dorobek naukowy, powszechnie ceniony w środowiskach uczonych, zajmujących się szeroko rozumianą teologią pastoralną. Od czasu uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego ilościowo przedstawia się ona następująco: trzy samodzielnie napisane pozycje książkowe (*Mężczyzna – mąż – ojciec*, Otwock 1996; *Mężczyzna, istota nieznaną*, Warszawa 1999; *Kościół wobec problemu bezrobocia. Studium z zakresu teologii pastoralnej*, Ząbki 2004), 25 publikacji zamieszczonych w różnych pracach zbiorowych, 66 rozpraw i artykułów naukowych oraz 4 recenzje.

Opublikowane prace wskazują, że ks. prof. dr hab. Bronisław Mierzwiński wypracował własny obszar naukowo-badawczy, w którym dominują zainteresowania mieszczące się w szeroko rozumianej teologii pastoralnej. Są one prezentowane na wysokim poziomie naukowym. Jest to następstwo uprawiania, przez ks. prof. Mierzwińskiego, teologii pastoralnej rozumianej w sposób nowoczesny, to znaczy na pograniczu interdyscyplinarnym, w którym to pograniczu eklezjologia i antropologia pastoralna, ale także psychologia, socjologia i pedagogika pastoralna są w Jego założeniach metodologicznych naukami ważnymi ze względu na przedmiot badań, którym jest człowiek, rodzina i wspólnota Ludu Bożego urzeczywistniana w Kościele i w różnych grupach i wspólnotach. Przykładem takich badań są prace ks. prof. Mierzwińskiego, a zwłaszcza te, opublikowane po habilitacji.

Kierunki twórczości naukowej ks. prof. B. Mierzwińskiego można sprowadzić do czterech. Pierwszy z nich jest kontynuacją ba-

dań rozpoczętych przed uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego i dotyczy problematyki mężczyzny, męża i ojca. Owocem poszukiwań badawczych w Polsce i zagranicą były dwie prace monograficzne (*Mężczyzna, istota nieznaną*, Warszawa 1999 oraz *Mężczyzna – mąż – ojciec*, Otwock 1996) oraz kilkanaście artykułów zamieszczonych w różnych czasopismach naukowych i pracach zbiorowych. Przykładowo można wymienić tutaj: *Mężczyzna w poszukiwaniu swojej tożsamości*, w: *Kobieta i mężczyzna w rodzinie*, Poznań 1996, s. 88–110; *Ojcostwo Boże i ludzkie*, w: *Rozważania nad Listem do Rodzin Jana Pawła II*, Warszawa 1994, s. 87–112; *Mężczyzna jako mąż i ojciec*, w: *Przygotowanie do życia w rodzinie*, red. K. Ostrowska i M. Ryś, Warszawa 1997, s. 49–66; *Antropologiczne aspekty funkcji ojca w rodzinie*, „Pedagogia Christiana” 2(1998), s. 190–199; *Józef z Nazaretu wzorem mężczyzny, męża i ojca*, w: *W służbie rodziny*, red. R. Bieleń, Warszawa 2000, s. 257–288; *Czy rodzina XXI wieku potrzebuje ojca?*, w: *Osoba – małżeństwo – rodzina u progu XXI wieku*, red. K. Wolsza, Opole 2003, s. 101–116. Prace przynależące do pierwszego kierunku badań są pionierskie, bo dotyczą tematu przemilczanego wcześniej w teologii pastoralnej i są prowadzone wielowymiarowo i interdyscyplinarnie.

Badania naukowe dotyczące duszpasterstwa rodzin, stanowią drugi kierunek badań ks. prof. B. Mierzwińskiego. Osiągnięcia naukowe w dziedzinie duszpasterstwa rodzin czynią ks. prof. B. Mierzwińskiego niekwestionowanym autorytetem w tej dziedzinie. Wkład ks. prof. Mierzwińskiego w rozwój naukowego duszpasterstwa rodzin jest wielki i dotyczy wypracowania koncepcji duszpasterstwa rodzin jako nauki (zob. *Współczesna koncepcja teologii praktycznej małżeństwa i rodziny*, „Teologia praktyczna” 2(2001), s. 89–103; *Elementy teologii praktycznej*, w: *Teologia małżeństwa i rodziny*, t. 1, red. K. Majdański, Warszawa 1980, s. 157–254), uściślenia terminologiczne związane z tą dziedziną (zob. hasła w *Słowniku Małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Warszawa-Łomianki 1999 oraz *Teologia pastoralna*, red. R. Kamiński, t. 2, s. 403–422) oraz promowanie tej dziedziny naukowej i kształcenie w zakresie duszpasterstwa rodzin księży i katolików świeckich w Polsce. W naświetlaniu problematyki duszpasterstwa rodzin ks. prof. B. Mierzwiński ma podejście

merytoryczne i szerokie. Jest przekonany, że w obecnej rzeczywistości rodzina jest *drogą* Kościoła i społeczeństwa, a duszpasterstwo rodzin powinno być w Kościele traktowane priorytetowo. Realizacja tego wymaga nie tylko otwartości na rodzinę i jej potrzeby, ale także pogłębionej refleksji naukowej. Z tego względu ks. prof. Mierzwiński poświęca tym problemom wiele swoich prac badawczych. Przykładowo można wymienić: *Pojęcie, zadania i problemy duszpasterstwa rodzin w Polsce*, „Kwartalnik katolicko-społeczny” 1(1988) nr 1, s. 18–27; *Duszpasterstwo rodzin*, w: *Słownik małżeństwa i rodziny*, red. E. Ozorowski, Warszawa-Łomianki 1999, s. 314–321; *Formy duszpasterstwa rodzin*, w: *Ewangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej*, w: *Program duszpasterski na rok 1993/1994*, Katowice 1993, s. 403–416; *Apostola rodziny chrześcijańskiej*, „Katecheta” 39(1995), s. 1–8; *Formacja alumnów w seminariach duchownych do duszpasterstwa rodzin*, „Horyzonty wiary” 8(1997) nr 1, s. 35–49; *Niektóre formy duszpasterstwa rodzin we współczesnej Francji*, „Studia Theologica Varsaviensia” 36(1998) nr 1, s. 221–229 itd. Wszystkie te publikacje uwrażliwiają polskich teologów, duszpasterzy i katechetów na teorię i praktykę duszpasterstwa rodzin oraz przygotowują ich do świadczenia posługi w sposób profesjonalny.

Trzeci kierunek badań ks. prof. B. Mierzwińskiego związany jest z edukacją seksualną. Rzetelne badania naukowe, oparcie się na odpowiednich dokumentach i wypowiedziach osób kompetentnych na ten aktualny, ale wzbudzający kontrowersje i polaryzujący stanowiska problem, pozwoliły ks. prof. B. Mierzwińskiemu na sformułowanie w swoich publikacjach ciekawych wniosków. Według tych publikacji podstawowym błędem jest sprowadzanie edukacji do informacji na temat *bezpiecznego i przyjemnego uprawiania seksu*. Płciowość stanowi bowiem ważną sferę integralnie rozumianego człowieczeństwa. Wychowanie seksualne powinno być wychowaniem do miłości i przygotowaniem do życia w rodzinie. Pierwszym podmiotem tak rozumianego wychowania są rodzice. Dopóki jednak rodzice nie podejmą w pełni tego zadania, instytucje wychowawcze, a zwłaszcza szkoła i Kościół katolicki powinny pomagać młodzieży w formowaniu odpowiedzialnych postaw w sferze życia seksualnego, małżeńskiego i rodzinnego. Jestem przekonany, że Profesor w kwestii

edukacji seksualnej nie wypowiedział swego ostatniego słowa i że ten kierunek badawczy będzie zaprzętał dalszy jego wysiłek badawczy.

Czwarty kierunek badań ks. prof. dra hab. Bronisława Mierzwińskiego dotyczy bezrobocia w Polsce i jego wpływu na życie małżeńskie i rodzinne. Książd Mierzwiński poświęcił temu problemowi 19 rozpraw i artykułów zamieszczonych w pracach zbiorowych i periodykach naukowych. Najważniejszym z tej dziedziny opracowaniem jest monografia pt. *Kościół wobec problemu bezrobocia. Studium z zakresu teologii pastoralnej*, Ząbki 2004. Sam tytuł rozprawy wskazuje, że praca organicznie wyrasta z badań i działalności naukowej ks. prof. B. Mierzwińskiego w ostatnich kilku latach. Autor przeprowadza w niej badania nad stosunkiem Kościoła do bezrobocia w wymiarze normatywnym i realizowanym. Rozwiązywany w pracy problem jest bardzo aktualny i w obecnej rzeczywistości polskiej interesujący. Z punktu widzenia reprezentowanej przez Autora dyscypliny naukowej nie był on w ogóle dotychczas badany, dlatego recenzowana książka ma charakter nowatorski. Stopień prezentacji przeprowadzonych analiz w ocenianej pracy wskazuje na duże doświadczenie badawcze Autora.

Zgodnie z przyjętymi założeniami Autor podjęty w recenzowanej książce problem rozwiązuje w trzech częściach. W pierwszej części ukazuje rzeczywistość bezrobocia w Polsce w latach 1989–2003. Charakterystyka ta jest wielowymiarowa i pogłębiona merytorycznie. Autor oparł się na dostępnych mu badaniach socjologicznych, statystycznych itd. i przeprowadził analizę wtórną tych danych do potrzeb swojej pracy. W tej pogłębionej analizie mowa jest nie tylko o aktualnym stanie bezrobocia w Polsce i ewolucji bezrobocia w latach 1990–2003, ale także o podstawowych przyczynach i cechach polskiego bezrobocia, społecznych skutkach bezrobocia, w tym o ubóstwie bezrobotnych Polaków. Wiele miejsca poświęca bezrobociu młodzieży, bezrobociu na wsi, a zwłaszcza tragicznym skutkom bezrobocia wielu polskich rodzin. Dla zgłębienia problemu Autor przytacza stan bezrobocia i przeciwdziałania jemu w krajach Unii Europejskiej. Całość dopełnia refleksja Autora nad tym, jaki wpływ będzie miało wejście Polski do Unii Europejskiej na bezrobocie Polaków w najbliższych latach. Przeprowadzone w części pierwszej

analizy poparte są w dostateczny sposób wynikami różnych badań zamieszczonych w tekście pracy, w tabelach i diagramach. Dlatego wyrażam przekonanie, że pierwsza część pracy stanowi solidną podstawę do analiz w dalszych częściach pracy.

Część druga rozprawy przedstawia nauczanie Kościoła na temat bezrobocia od encykliki *Rerum novarum* Leona XIII do nauczania Jana Pawła II i aktualnych wypowiedzi Episkopatu Polski na temat bezrobocia. Autor znalazł w tej części także miejsce omówienie dokumentów Episkopatu Francji i Niemiec na temat bezrobocia. Zasadnicze jednak znaczenie dla prowadzonej refleksji teologiczno-pastoralnej ma stanowisko Kościoła katolickiego w Polsce na temat bezrobocia, które najlepiej wyraża list społeczny Konferencji Episkopatu Polski *W trosce o nową kulturę życia i śmierci* oraz dokument społeczny abp. D. Zimonia pt. *Kościół katolicki na Śląsku wobec bezrobocia*. Dlatego tym dwom dokumentom Kościoła w Polsce Autor poświęca najwięcej uwagi. Drugą część pracy kończy refleksja Autora na temat potrzeby nowej teologii pracy.

Część trzecia pracy zatytułowana *W trosce o bezrobotnych* przedstawia propozycje intensyfikacji troski Kościoła o bezrobotnych. W postulatach tych wyraża się kierunek realizowania działalności Kościoła w teraźniejszości i przewidywanej przyszłości. Są to propozycje Kościoła w Polsce (działalność Caritas Polska; Katolickie Centrum Edukacji Młodzieży KANA; Stowarzyszenie Integracji Świata Pracy LABOR; Fundacja Pomocy Bezrobotnym i Biednym NADZIEJA), ale także doświadczenia z innych krajów (*Ekonomia komunii* Ruchu Focolarii oraz *Maison des chômeurs* w Tuluzie).

Formułowanie postulatów pastoralnych wieńczy zarys koncepcji duszpasterstwa bezrobotnych. Na potrzebę takiego duszpasterstwa wskazał Jan Paweł II w przemówieniu do biskupów polskich z wizytą *ad limina* dnia 15 stycznia 1993 r. Także rozmiary zjawiska bezrobocia w Polsce wymagają takiego duszpasterstwa. W omawianej książce ks. prof. B. Mierzwiński wypracował po raz pierwszy koncepcję duszpasterstwa bezrobotnych. Stanowi to *novum* o dużym znaczeniu eklezjalnym i praktycznym.

Ks. prof. B. Mierzwiński, jako wytrawny teolog pastoralista otwarty na rzeczywistość społeczno-religijną, reaguje na problemy o wymowie społecznej i religijnej. Do tych problemów należy bezrobocie. Problem bezrobocia pojawił się w Polsce z całą wyrazistością wraz z transformacją systemową. Wywołując szereg negatywnych skutków społecznych, rodzinnych i religijnych, zmusza do przeciwdziałania ekonomicznego, społecznego, ale także do analizy naukowej, w tym także refleksji teologiczno-pastoralnej. Jako teolog-pastoralista ks. prof. Mierzwiński stawia pytanie jaka jest postawa Kościoła powszechnego oraz kościoła w Polsce wobec problemu bezrobocia? Jakie są skutki bezrobocia w życiu społecznym i życiu rodzinnym? Jak można pomóc rodzinom i ludziom dotkniętym bezrobociem? Na te pytania udziela ks. prof. B. Mierzwiński odpowiedzi w sposób kompetentny przywołując racje, fakty ekonomiczne, społeczne, polityczne, ale przede wszystkim teologiczne i pastoralne. Są to w istocie odpowiedzi teologiczno-pastoralne na postawione powyżej pytania. W odpowiedziach tych znajdują się propozycje reakcji Kościoła i jego praktycznej działalności na to bolesne zjawisko społeczne. W tym zakresie szczególnie interesujące są artykuły: *Duszpasterstwo bezrobotnych*, w: *Teologia pastoralna*, red. R. Kamiński, t. 2, Lublin 2002, s. 313–331; *Kościół wobec zjawiska bezrobocia w Polsce*, w: *Katolicyzm na przełomie wieków*, Poznań 2001, s. 135–163; *Pomoc rodzinie dotkniętej bezrobociem*, w: *Oblicza współczesnej rodziny polskiej*, red. B. Mierzwiński, E. Dybowska, Kraków 2003, s. 99–129; *Problematyka bezrobocia w nauczaniu Jana Pawła II*, „Homo Dei” 70(2000) nr 2, s. 75–88.

Przedstawione kierunki badań ks. prof. dra. hab. B. Mierzwińskiego wskazują na duże osiągnięcia naukowe, tak metodologiczne jak i merytoryczne. Ks. prof. Mierzwiński świadomy jest faktu, że teologia pastoralna jest nauką interdyscyplinarną, dlatego też rozwija badania naukowe na wszystkich etapach metody tej dyscypliny. Badania te są prowadzone nie tylko przez niego, ale i przez jego uczniów, których zgromadził dość dużo. Wykazuje się przy tym umiejętnością prowadzenia zespołowych badań naukowych, co jest nieodzowne dla rozwoju teologii pastoralnej w Polsce.

Działalność dydaktyczna i naukowo-organizacyjna

Poza pracą naukowo-badawczą, ale w ścisłym z nią związku, oddaje się ks. prof. B. Mierzwiński działalności dydaktycznej, naukowo-organizacyjnej i wychowawczej. Od 1994 r. jest kierownikiem zorganizowanej przez siebie Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej i Sekcji Teologii Pastoralnej UKSW w Warszawie. W ramach Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej pod jego kierownictwem 10 studentów napisało i obroniło swoje prace doktorskie i ponad 50 studentów prace magisterskie i licencjackie. Oprócz tego ks. prof. Mierzwiński był recenzentem 5 prac habilitacyjnych, 15 prac doktorskich i ponad 200 prac magisterskich.

Działalność dydaktyczna ks. prof. Mierzwińskiego obejmuje wykłady kursoryczne i monograficzne z teologii małżeństwa i rodziny, teologii pastoralnej ogólnej i szczegółowej, teologii znaków czasu oraz problematyki bezrobocia. Ks. Mierzwiński prowadził też ćwiczenia i seminarium naukowe z teologii pastoralnej szczegółowej.

Na osobne podkreślenie zasługuje wkład ks. prof. B. Mierzwińskiego w organizację nauki. Jego dziełem było opracowanie i wdrożenie koncepcji Studium Rodziny przy papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu. Współpracował z abp. K. Majdańskim w tworzeniu pierwszego w Polsce Instytutu Studiów nad Rodziną w Łomiankach. Inicjował utworzenie Sekcji Teologii Pastoralnej ATK, a następnie przygotował projekt struktury i działalności naukowo-dydaktycznej i badawczej tej sekcji, która została powołana w ATK w 1994 r. Ks. Prof. B. Mierzwiński należy do zespołów redakcyjnych i rad naukowych kilku roczników i kwartalników, między innymi „Roczników Teologicznych KUL” – numer pastoralny, „Studiów nad Rodziną”, „Z pomocą Rodzinie”.

Ks. prof. dr hab. B. Mierzwiński prowadził wykłady gościnnie za granicą: Na Uniwersytecie Jana Gutenberga w Moguncji w 1981 r. wygłaszając wykład gościnny pt. *Familienpastoral in Polen*; na Uniwersytecie we Fryburgu Szwajcarskim wygłosił w 1997 r. wykład gościnny pt. *Pastorale familiale en Pologne. Recherches scientifiques et action pastorale*; a w Instytucie katolickim w Paryżu w 1998 r. miał dwa gościnne wykłady: *Le role de l'homme dans la communauté dela*

vie familial oraz *Lephenomene du chomage en Pologne aujourd'hui et son influence sur la famille*. Ponadto w 1997 r. miał konferencję naukową dla dyplomatów języka francuskiego w Bonn na temat: *Les valeurs permanentes de la famille chretienne*.

Ks. prof. B. Mierzwiński zorganizował 11 sympozjów naukowych poświęconych problematyce rodziny i teologii pastoralnej. Ponadto brał czynny udział w 23 sympozjach, sesjach i kongresach naukowych, z czego 5 miało rangę imprez naukowych międzynarodowych, 6 rangę imprez ogólnopolskich, a pozostałych 12 miało rangę imprez naukowych regionalnych lub uniwersyteckich. Na wszystkich 23 imprezach naukowych ks. prof. B. Mierzwiński wygłosił referat lub brał udział w dyskusji panelowej.

Ukazany powyżej bogaty wkład dydaktyczny i organizacyjny ks. prof. B. Mierzwińskiego w rozwój teologii pastoralnej i teologii małżeństwa i rodziny świadczy nie tylko o wielkiej jego aktywności, ale również jest świadectwem umiłowania jego specjalizacji i chętnym dzieleniem się z innymi długoletnimi w tej dziedzinie doświadczeniami.